

Færre makrellterner

I juni telles voksne fugler i sjøfuglreservatene i Aust-Agder.

12–15 medlemmer av Norsk ornitologisk forening avdeling Aust-Agder teller på oppdrag fra Fylkesmannen. Dette arbeidet har vært gjort hvert år siden 1980 for å følge med på utviklingen til de ulike sjøfugleartene i fylket.

Bytter hekkplasser. Siden sjøfugler som makrellterne og fiskemåke har en tendens til å bytte hekkplasser hyppig og dermed flytter inn og ut av reservatene, blir også fugl på alle holmer og skjær langs en 13 km lang kyststrekning i grenseområdene mellom Arendal og Grimstad telt hvert år for å kunne følge med også på disse artenes utvikling.

Makrellterne og fiskemåke går mest tilbake i antall. Vi tror at de viktigste årsakene til dette er matmangel og mink. En mink kan i løpet av få minutter ta alt av egg og unger på en holme og dermed utradere en hel koloni av makrellterner. Dårlig hekkesuksess er trolig den viktigste årsaken til at disse sjøfuglartene ofte bytter hekkeplass.

Mink er skurken. Midlertidig reservatstatus for små holmer og skjær der de beste koloniene etablerer seg, vil kunne kompensere noe for skaden mink påfører bestandene. En ordning med slik midlertidig reservatstatus med kompensasjon til grunneier de få årene fuglene bruker dem, bør vurderes iverksatt.

Sjøfugl er en del av naturopplevelsen i skjærgården. Når sjøfuglene bygger reir og legger egg på holmer og skjær nær folk, vil selvsagt fuglene bli forstyrret av menneskelig aktivitet. Denne type konflikter vil oppstå uansett om holmen er reservat eller ikke. Måker og ternere en del av naturopplevelsen i skjærgården – og det hadde blitt betydelig mer stille og livløst langs kysten uten disse vakre sjøfuglene.

Kun noen få teist igjen. Tyvjo og teist er nesten helt borte fra skjærgården vår. Tyvjo forsvant som hekkefugl i Aust-Agder i løpet av 1990-tallet, og teist finnes det kun noen få hekkende par igjen av. Sjøfuglreserva-

I juni telles alle voksne sjøfugl i sjøfuglreservatene i Aust-Agder.

FOTO: ØIVIN

ner og fiskemåker

tene ble ikke opprettet for å ta vare på disse artene spesielt, men som et tiltak som skulle komme mange arter til gode. Det er derfor et tankekors at flere av sjøfuglene våre, inkludert vadefugler som sandlo og rødstilk, i dag sliter bestandsmessig i våre kystområder.

Uten hekkende sjøfugl. Fungerer sjøfuglreservatene etter hensikten? Statens naturoppsyn (SNO), hevder at mindre enn halvparten av sjøfuglreservatene i Aust-Agder har tilfredsstillende sjøfuglbestander. Noen reservater er uten hekkende sjøfugl, mens tilliggende holmer har utviklet seg til gode hekkeplasser. Disse er ikke vernet, men oppretting av nye og avvikling av gamle reservater, er en stor prosess for forvaltningsmyndighetene – og følgelig også et økonomisk spørsmål.

Vis hensyn til sjøfuglene når du ferdes i skjærgården. Respekter skilting, og beveg deg varsomt både til lands og til vanns i nærheten av områder der det hekker sjøfugler – også utenfor sjøfuglreservatene.

Artikkelforfatter:
Jan Helge Kjøstvedt,
leder NOF avdeling
Aust-Agder

FAKTA

Resultater av tellingene

Tabellene under viser en oversikt over antall individer av noen sjøfuglarter i reservatene og referanseområdet i noen utvalgte år, samt for makrellterne og fiskemåke fra totaltellingene.

Tabell 1. Sjøfugler med positive eller stabile bestander i reservatene

	1994	2000	2013
Sildemåke	1.833	1.746	1.922
Gråmåke	957	1.295	1.530
Svartbak.....	160	278	455

Tabell 2. Sjøfugler med negativ bestandsutvikling i reservatene

	1994	2005	2013
Fiskemåke	488	231	181
Makrellterne.....	132	29	64
Tjeld.....	238	137	73

Tabell 3. Situasjonen til fiskemåke og makrellterne i referanseområdet.

	1994	2005	2013
Fiskemåke	753	532	498
Makrellterne.....	123	148	64

Tabell 4. Situasjonen til fiskemåke og makrellterne i totaltellingene.

	1975	1994	2007
Fiskemåke	11.000	6.125	4.506
Makrellterne...	1.700	1.433	1.302

FAKTA

Nye arter i skjærgården

- Grågås – antatt spredning fra Danmark. I utgangspunktet en sky art – i alle fall på hekkeplassen. Den har derfor hatt stor nytte av beskyttelsen sjøfuglreservatene gir og foretrekker å hekke her. De første ankommer allerede i februar. Trolig 100-150 hekkende par totalt.
- Hvitkinngås – usikkert opphav – kan stamme fra forvillede tamfugler, blant annet fra svenske dyreparker, men også fra ville, svenske fugler i Østersjøen. Stor hekkebestand i Tvedestrand, både i og ikke minst utenfor reservatene. Mellom 50 og 100 hekkende par totalt.
- Storskarv (underart mellomskarv) – har spredd seg gradvis oppover den svenske vestkysten og over til den norske delen av Skagerrakkysten. Første hekkefunn i Grimstad i 2003. Hekker i Aust-Agder nå i to reservater, henholdsvis i Grimstad og Arendal med til sammen 200–300 par.
- Havørn hekker nå i fylket og kan muligens på sikt også etablere seg som hekkefugl noen steder i skjærgården, men neppe i reservatene.
- Havhest derimot er en spennende nykommer, som om få år kanskje blir å finne som hekkefugl i ett eller flere reservater.

FAKTA

Sjøfugltellingene

- Det er 28 sjøfuglreservater i Aust-Agder, og siden 1980 er sjøfuglene i reservatene blitt telt en gang årlig. Det er antall voksne fugler som telles, og reirtellinger unngås på grunn av de store forstyrrelsene dette medfører for fuglene. Tre ganger er alle sjøfugler på samtlige 2996 holmer og skjær i fylket telt som en kontroll på at de årlige tellingene viser et riktig bilde av sjøfuglenes bestandsvariasjoner – siste totaltelling var i 2007. Ole Kristian Spikkeland og Christian Steel har i hver sin periode hatt nøkkelroller i sjøfuglregistreringsarbeidet i fylket.

Fiskemåkebestanden synker i Aust-Agder.
FOTO: JAN HELGE KJØSTVEDT

Hettemåkepar. **FOTO: JØRN HELGE FJÆRBU**

Hvitkinngås fotografert på Tromøy.
FOTO: TORE GRYTING ANDERSEN

FAKTA

Nordamerikansk mink

- Denne minken ble innført til Norge for pelsoppdrett og har rømt fra fangenskap og formert seg. Arten er uønsket og svartelistet i Norge.
- Det er jakttid på mink hele året, men i sjøfuglreservatene må det søkes om fellings-tillatelse mellom 1. mars og 1. september. Det må også innhentes tillatelse fra grunneierne som har jaktretten i reservatene. Det har vært økt innsats for å fjerne mink de siste årene både fra SNO og frivillige. Minkfeller kan lånes av Aust-Agder jeger- og fiskeforening.

Makrellterneunge får maten servert av mor på et skjær i Hovekilen på Tromøy.
FOTO: TORE GRYTING ANDERSEN